

Д.В. Свиридова – студентка V курсу факультету № 4
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого;
науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. кафедри фінансового права
Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого **О.А. Лукашев**

ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ ДЕФІЦИТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Проблема бюджетного дефіциту є перманентно актуальною для України. Негативні наслідки дефіциту Державного бюджету України зумовлюють актуальність проведення науково-правових досліджень з метою розробки ґрунтовної концепції подолання цього явища. Відповідно до ч. 3 ст. 95 Конституції України держава прагне до збалансованості бюджету України [1]. Зміст принципу збалансованості розкрито у ст. 7 Бюджетного кодексу України від 21.06.2001 № 2542-III: “повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень на відповідний бюджетний період” [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 14 Бюджетного кодексу України прийняття Державного бюджету України на відповідний бюджетний період з дефіцитом дозволяється у разі наявності обґрунтованих джерел фінансування. Згідно з ч. 1 ст. 15 Бюджетного кодексу України джерелами фінансування дефіциту бюджетів є державні внутрішні та зовнішні запозичення. Бюджетним кодексом України визначено (ч. 1 ст. 16), що право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень у межах і на умовах, передбачених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністра фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Державні запозичення здійснюються шляхом емісії державних цінних паперів, зокрема державних облігацій України та казначейських зобов'язань України [2].

Особливості правового регулювання емісії та обігу державних цінних паперів визначаються Законом України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 № 3480-IV [3]. Відповідно до ч. 3 ст. 10 зазначеного Закону “облігації внутрішніх державних позик України – це державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому фондовому ринку і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій”. Одним з видів державних облігацій України є цільові облігації внутрішніх державних позик України, якими відповідно до ч. 4 ст. 10 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” є облігації внутрішніх державних позик, емісія яких є джерелом фінансування дефіциту державного бюджету в обсягах, передбачених на цю мету законом про Державний бюджет України на відповідний рік, та в межах граничного розміру державного боргу. Основним реквізитом цільових облігацій внутрішніх державних позик України є зазначення передбаченого законом про Державний бюджет України на відповідний рік напряму використання залучених від таких облігацій коштів.

Особливістю правового режиму коштів, що залучаються до Державного бюджету України від розміщення цільових облігацій внутрішніх державних позик України є визначення напряму їх використання. Законом України “Про цінні папери та фондовий ринок” передбачено, що кошти залучені до Державного бюджету України від розміщення цільових облігацій внутрішніх державних позик України, використовуються виключно для фінансування державних або регіональних програм і проектів на умовах їх повернення в обсягах, передбачених на цю мету законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Фінансування здійснюється відповідно до кредитних договорів, що укладаються між державою в особі Міністерства фінансів України та отримувачем коштів.

Іншим видом державних цінних паперів є казначейське зобов’язання України. Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” казначейське зобов’язання України – державний цінний папір, що розміщується виключно на добровільних засадах серед фізичних осіб, посвідчує факт заборгованості Державного бюджету України перед власником казначейського зобов’язання України, дає власнику право на отримання грошового доходу та погашається відповідно до умов розміщення казначейських зобов’язань України.

Обсяг емісії казначейських зобов’язань України у сукупності з емісією державних облігацій внутрішніх державних позик України не може перевищувати граничного обсягу внутрішнього державного боргу та обсягу пов’язаних з обслуговуванням державного боргу видатків, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Емітентом казначейських зобов’язань України виступає держава в особі Міністерства фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Казначейські зобов’язання України можуть бути іменними або на пред’явника та розміщуються у документарній або бездокументарній формі. У разі розміщення казначейських зобов’язань України у документарній формі видається сертифікат. У сертифікаті казначейського зобов’язання України зазначаються вид цінного паперу, найменування і місцезнаходження емітента, сума платежу, дата виплати грошового доходу, дата погашення, зазначення місяця, в якому повинно бути здійснено погашення, дата і місце видачі казначейського зобов’язання України, серія та номер сертифіката казначейського зобов’язання України, підпис керівника емітента або іншої уповноваженої особи, засвідчений печаткою емітента.

Використання інструментів фондового ринку, зокрема державних облігацій та казначейських зобов’язань України, дозволить у найближчій перспективі створити ефективний механізм фінансування дефіциту Державного бюджету України.

Література

1. Конституція України [Текст] від 26 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Бюджетний кодекс України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 37–38. – Ст. 189.

3. Про цінні папери та фондовий ринок [Текст] : Закон України від 23 лютого 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

Свиридова, Д.В. Державні запозичення як форма фінансування дефіциту Державного бюджету України [Текст] / Д.В. Свиридова ; наук. кер. О.А. Лукашев // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2009. - С. 313-315.